Η ΑΥΓΗ 6/6/76

«ΒΙΒΛΙΟΝ ΓΡΑΜΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΙΝΟΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΧΘΡΟΥ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΙ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΒΟΡΩΝΟΥ...»

Η «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ» ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΜΨΗ αὐτὴ φράση («τὸ πληρωμένο αὐτὸ κάθαρμα...») καὶ ἄλλες, ἀντίστοιχες, ἀνθρωποφαγικὲς ἐκδηλώσεις, ὁ ἑλληνικὸς Τύπος ὑποδέχτηκε, στὰ 1953, τὴν πρώτη, γαλλική, ἔκδοση τῆς μικρῆς Νεοελληνικῆς Ἱστορίας τοῦ Νίκου Σβορώνου. Δημιούργησε, ἔτσι, τὸ κλίμα ποὺ χρειαζόταν γιὰ νὰ προλειανθεῖ τὸ ἔδαφος καὶ νὰ προχωρήσει τὸ ἐπίσημο κράτος σὲ μιὰ ἀτιμωτική, γιὰ τὸ ἴδιο, πράξη: τὴ στέρηση τῆς ἑλληνικῆς ἰθαγένειας ἀπὸ τὸν σημαντικώτερο Ἕλληνα ἱστορικὸ τῆς ἐποχῆς μας.

«Τὸ πληρωμένον αὐτὸ κάθαρμα, ποὺ ἐξευτελίζει τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα»

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ τράβηξε τόν δικό του δράμο: μέ τίς τρεῖς γαλλικές του ἐκδόσεις καί τήν Ἰταλική του μετάφραση ἔγινε, γρήγορα, τό ἐγκόλπιο τῶν ἀνά τόν κόσμο νεοελληνιστῶν· καί παρά τήν περιορισμένη του ἔκταση ἐπιβλήθηκε, μέ τήν ποιότητά του, σάν μιά κλασική πιά σύνθεση τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας.

Μέ καθυστέρηση 23 χρόνων, μέ καθυστέρηση, δηλαδή, μιᾶς περίπου γενιᾶς, τό ἑλληνικό ἀναγνωστικό κοινό μπορεῖ, τώρα, νά χαρεῖ στή γλώσσα του τό βιβλίο τοῦ Νίκου Σβορώνου στή λαμπρή ἔκδοση πού κυκλοφόρησε τό «Θεμέλιο» μέ ἐπιμέλεια τῆς Γεωργίας Παπαγεωργίου. Ἡ προσεγμένη μετάφραση τῆς Αἰκατερίνης Ἀσδραχᾶ ὑπηρετεῖ μέ πιστότητα τή σκέψη τοῦ συγγραφέα καί λύνει εὔστοχα τά προβλήματα πού δημιουργοῦσε ἡ πυκνότητα τοῦ γαλλικοῦ κειμένου. Ὁ Ν. Σβορώνος συμπλήρωσε τήν ἑλληνική ἔκδοση, πλουτίζοντάς την, κυρίως, μέ σημαντικά προλεγόμενα πού ἀποτελοῦν μόνα τους ἕνα ὑψηλῆς ποιότητας μεθοδολογικό μάθημα.

⁂

«ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ - πολίτης», ὁ Νίκος Σβορῶνος στοχάστηκε τήν νεοελληνική ἱστορία μέ ἀφετηρία τά προβλήματα τοῦ καιροῦ μας. Ὄχι γιά νά δικαιώσει «ἱστορικά» τήν πολιτική τοῦ κινήματος στό ὁποῖο μετέχει, οὔτε γιά νά καταδικάσει, πάλι «ἱστορικά», τούς σημερινούς ἀντιπάλους μέ ἐπιχειρήματα τα ἐπιδέξια ἀντλημένα ἀπό τήν προγενέστερη ἱστορία μας.

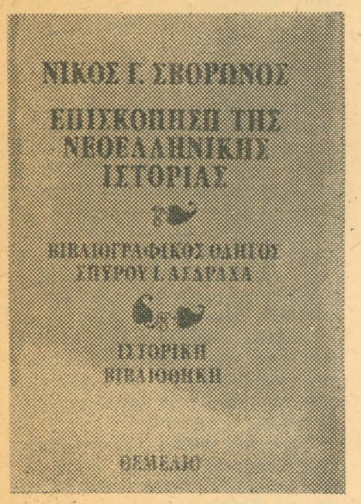

«ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ τουλάχιστον, ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας δὲν εἶναι ἕνα ἁπλὸ διανοητικὸ παιγνίδι, ποὺ ἱκανοποιεῖ τὶς περιέργειες τοῦ νοῦ, ἀλλὰ ὑπεύθυνο ἔργο ζωῆς ἑνὸς ἐπιστήμονα — πολίτη, τὸ ἐγχείρημα τῆς ἀνάλυσης μιᾶς συγκεκριμένης πραγματικότητας μὲ τὸ σκοπὸ νὰ προσφέρει κάποια ἐπιστημονικὴ καὶ κατὰ τοῦτο ἀντικειμενικὴ βάση, ἀπαραίτητη προϋπόθεση κάθε σοβαροῦ πολιτικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ γενικώτερα κάθε πολιτικῆς παιδείας, ὅπως τὴν ἔχει συλλάβει ἡ δημοκρατικὴ πολιτεία, εἶναι, ἀπὸ τὴν πρώτη της γένεση, ὁ βαθύτερος στόχος τῆς ἱστορίας κι' ἴσως ἡ καταδίωξή της ὡς ἐπιστήμης».

Ὁ Σβορῶνος ἀντιμετώπισε τήν ἑλληνική ἱστορία σκοπεύοντας, αὐτά, στήν οὐσία τῶν προβλημάτων: γιατί ὁ ἑλληνισμός ἔχει ἀκόμα προβλήματα ἐθνικά, πολιτικά καί πολιτιστικά πού θά ἔπρεπε νά ἔχουν λυθεῖ στό οἰκονομικό καί κοινωνικό στάδιο πού βρίσκεται σήμερα; Ποιοί εἶναι οἱ λόγοι τῆς ἀνώμαλης πορείας τοῦ ἔθνους, «μέ ξεκινήματα γεμάτα ὑποσχέσεις πού δέν ὁλοκληρώνονται καί πισωστρατηγήματά πού καταλήγουν σέ ἀλλεπάλληλα κοινωνικά καί πολιτικά ἀδιέξοδα;»

Γιά νά ἀπαντήσει στά ἐρωτήματα αὐτά ξανοίχτηκε, μιά ὁλόκληρη ζωή — ἡ μισή «στά ξένα ἔθνη» —, σέ συγκεκριμένες ἀναλυτικές ἔρευνες γιά ποικίλους τομεῖς τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας καί οἰκονομίας. Τά συμπεράσματά τους στηρίζουν καί θεμελιώνουν τίς πυκνές καί περιεκτικές σελίδες τῆς «Ἐπισκόπησης τῆς Νεοελληνικῆς Ἱστορίας».

Ἐπισημαίνονται, ἔτσι, μερικές σταθερές τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας (ὁ ἀντιστασιακός χαρακτήρας πού τήν διέπει· ἡ ἀπουσία καθαρῶν γραμμῶν στή διάρθρωση τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν δομῶν· ἡ δυσκολία στήν ἀποσαφήνιση τῶν συγκεχυμένων περιγραμμάτων τῆς πνευματικῆς ζωῆς καί στή διαμόρφωση συγκροτημένων ἰδεολογιῶν). Καί ἀναλύεται, μέσα στή διαχρονική διαδρομή της, καί μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση γιά ὅ,τι ἀφορᾶ τίς οἰκονομικές καί κοινωνικές δομές, «ἡ πορεία ἑνός πανάρχαιου λαοῦ ἀπό τή στιγμή πού ἀρχίζει νά διαμορφώνεται σέ ἔθνος, μέ τή σημερινή ἔννοια τοῦ ὅρου, ὡς τίς μέρες μας».

Ἡ ἑλληνική ἱστοριογραφία κερδίζει ἔτσι μιά ἀπό τίς πιό γόνιμες συνθέσεις της.

Ἀλλά ὅπως κάθε ζωντανό ἱστορικό ἔργο ἔτσι καί ἡ «Ἐπισκόπηση» τοῦ Ν. Σβορώνου δέν κλείνει τά θέματα· ἀνοίγει δρόμους γιά νέες ἔρευνες, γιά νέες προσεγγίσεις καί — γιατί ὄχι; — γιά γόνιμες ὑπερβάσεις.

⁂

ΕΡΓΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, τό βιβλίο τοῦ Ν. Σβορώνου ἔχει κι αὐτό τήν δική του ἱστορία πού φωτίζει καλά τίς βάρβαρες συνθῆκες μέσα στίς ὁποῖες ἡ ἑλληνική μαρξιστική ἔρευνα μπόρεσε νά δημιουργήσει ὅσα ἐδημιούργησε. Ἡ πρώτη γαλλική ἔκδοση τῆς Ἱστορίας προκάλεσε, ἄμεσα, ἐξαιρετικά βίαιες ἀντιδράσεις: «Ἔργον ἐξομώτου», τιτλοφορεῖ τό σχετικό της σχόλιο ἡ «Καθημερινή» στίς 9 Ἰουλίου 1953. «Ἕνα σκάνδαλον», γράφει τό «Ἔθνος» τήν ἴδια μέρα. «Ὁ πράκτωρ τοῦ Ψευδο - Κιουρί» καί «Ὁ Ἐλασίτης τοῦ Ἰνστιτούτου», πλειοδοτεῖ ἡ «Ἑστία».

Τά κείμενα αὐτά πού σήμερα μᾶς φαίνονται κωμικά ἤ ἀποτροπιαστικά λειτούργησαν, στόν καιρό τους, μέ ἀποτελεσματικότητα καί ἐπέτυχαν τόν σκοπό τους.

Ὁ ἀναγνώστης θά διαβάσει παρακάτω τό σχόλιο τῆς «Ἑστίας». Τά ἄλλα, ὅσα δημοσιεύτηκαν τίς ἴδιες μέρες, δέν ὑστεροῦσαν πολύ:

«ΕΡΓΟΝ ΕΞΩΜΟΤΟΥ. ...ἐκυκλοφόρησε τελευταίως, γαλλιστί φυσικά, ἕνα βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος», γραμμένον ὑπό τινος κομμουνιστοῦ καὶ ἐχθροῦ τῆς πατρίδος του ὀνόματι Νικολάου Σβορώνου (...) Τὸ βιβλίον (...) ἀποτελεῖ ὕμνον τοῦ Ἐάμ, τοῦ Ἐλὰς καὶ τῶν συμμοριτῶν καὶ λίβελλον ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ πολιτεύματος (...) Αἱ ἰδικαί μας ἁρμόδιαι ὑπηρεσίαι ἔχουν λάβει γνῶσιν τοῦ ἀνθελληνικοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου αὐτοῦ; Καὶ πῶς σκέπτονται νὰ ἀντιδράσουν; Διότι ὁ Σβορῶνος αὐτὸς θὰ εἶναι βεβαίως Ἕλλην πολίτης καὶ θὰ ἐπολαμβάνει τῶν προνομιῶν τῆς ἑλληνικῆς του ὑπηκοότητος».

Αὐτά τά ἔγραφε ἡ «Καθημερινή».

Τό «Ἔθνος» συμπλήρωνε:

«Τὸ σκάνδαλον τοῦ κομμουνιστοῦ (...) ποὺ ἐξέδωσε (...) ἕνα ἔδωσαν προφανῶς τὸ ὑλικὸν διὰ τὰ βιβλία του! Αὐτὸς εἶναι ὁ «λαμπρὸς νέος ἱστορικός», τοῦ ἐρυθροῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου!...

Καὶ ἐρωτῶμεν ἅπαξ ἔτι: Τί ἔκαμαν τὰ ἁρμόδια ὑπουργεῖα διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἰθαγενείας ἀπὸ τὸν ἐρυθρὸν πράκτορα;».

Τό Κράτος «δέν ἐκώφευσεν». 15 μέρες ὕστερα ἀπό αὐτή τήν ἐπίθεση τό Ὑπουργεῖο Τύπου ἀπαγόρευσε τήν κυκλοφορία τοῦ βιβλίου στήν Ἑλλάδα. Καί τέθηκε σέ κίνηση ὁ μηχανισμός πού ὁδήγησε στή στέρηση τῆς ἰθαγένειας.

⁂

ΚΙ ΥΣΤΕΡΑ, εἰκοσιτρία χρόνια ἀργότερα τό βιβλίο κυκλοφόρησε ἑλληνικά, ὁ Σβορῶνος ξαναπῆρε τήν ἑλληνική ὑπηκοότητα, μπόρεσε νά γυρίσει, γιά λίγες μέρες στήν πατρίδα του, ἀνακηρύχθηκε ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς, (ἐξακολουθεῖ νά ἀγνοεῖται ἀπό τήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν), πρόκειται νά διδάξει στό Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης...

23 χρόνια χαμένα γιά τό ἑλληνικό Πανεπιστήμιο, γιά τούς Ἕλληνες φοιτητές, γιά τήν ἑλλαδική ἱστορική ἔρευνα. Μ ἑτό φωτισμένο πεῖσμα του καί τήν ἀκαταπόνητη δραστηριότητά του ὁ Σβορῶνος δέν τά ἄφησε νά χαθοῦν γιά τήν ἑλληνική ἱστορική ἐπιστήμη.

ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ὁ «Βιβλιογραφικός ὁδηγός» τοῦ Σπύρου Ἀσδραχᾶ

ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ μνεία πρέπει νὰ γίνει γιὰ τὸν σημαντικὸ «βιβλιογραφικὸ Ὁδηγὸ» τῆς Νεοελληνικῆς Ἱστορίας, ἔργο τοῦ Σπύρου Ἀσδραχᾶ, ποὺ καταλαμβάνει τὶς 167 ἀπὸ τὶς 338 σελίδες τοῦ βιβλίου τοῦ Νίκου Σβορώνου. Πρόκειται γιὰ μιὰ ὑποδειγματικὴ βιβλιογραφία, καρπὸ μακρᾶς ἐξοικείωσης τοῦ συντάκτη της μὲ τὰ νεοελληνικὰ πράγματα. Χωρισμένη σὲ ἐννέα μεγάλες θεματικὲς ἑνότητες, ποὺ καλύπτουν τὴν περίοδο ἀπὸ τὴν ἅλωση ὡς τὶς μέρες μας, παρουσιάζει μεθοδικά, ἐπιλέγοντας μέσα ἀπὸ ἕνα πολλαπλάσιο ἀριθμὸ δημοσιευμάτων, τὶς πηγὲς καὶ τὰ βοηθήματα ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ ἐνημερωθεῖ ὁ ἀναγνώστης γιὰ τὸ στάδιο στὸ ὁποῖο βρίσκονται οἱ ἔρευνες γιὰ τὸ κάθε θέμα ἐνῶ, ταυτόχρονα, τοῦ παρέχει, μέσα ἀπὸ μιὰ μεθοδευμένη χρήση τῶν βιβλιογραφικῶν βοηθημάτων τὴ δυνατότητα νὰ διευρύνει, μόνος του, τὴν ἐνημέρωσή του. Ἰδιαίτερα πρέπει νὰ ἐξαρθεῖ τὸ μεγάλο ἄνοιγμα τοῦ «Βιβλιογραφικοῦ Ὁδηγοῦ» πρὸς τὰ ξενόγλωσσα δημοσιεύματα καὶ κυρίως πρὸς τὴν τουρκικὴ καὶ τὴ βαλκανικὴ βιβλιογραφία — ἐν πολλοῖς ἄγνωστη ἢ δυσπρόσιτη γιὰ τὸν Ἕλληνα ἐρευνητὴ ἀλλὰ ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἀρτίωση τῶν γνώσεών μας.

Ὁ «Βιβλιογραφικὸς Ὁδηγὸς» τοῦ Σπ. Ἀσδραχᾶ δὲν συστηματοποιεῖ μόνο, γιὰ νὰ θέσει στὴ διάθεση τοῦ εὐρύτερου κοινοῦ καὶ τῶν εἰδικῶν, ἕνα τεράστιο καὶ δυσκολοδάμαστο ὑλικό: Δημιουργεῖ, παράλληλα, χάρη στὴ μεθοδικότητα καὶ στὴ δημιουργικὴ φαντασία μὲ τὴν ὁποία συντάχθηκε, τὶς πληροφοριακὲς προϋποθέσεις ποὺ θὰ καταστήσουν δυνατὲς νέες προσεγγίσεις καὶ νέες ἔρευνες σὲ συστηματικώτερη βάση.

Ἔχουμε, δηλαδή, μέσα στὰ πλαίσια τοῦ βιβλίου τοῦ Σβορώνου, μιὰ αὐτόνομη ἑνότητα, ὑψηλῆς ποιότητας, ποὺ πολλαπλασιάζει τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ ἔργου.

Φ. ΗΛ.

Ὁ πράκτωρ τοῦ ψευδο-Κιουρὶ

«ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΜΕΝ ποῖος εἶναι ὁ Νικόλαος Γ. Σβορῶνος, ποὺ συνέγραψε τὴν Γαλλικὴν «Ἱστορίαν τῆς Συγχρόνου Ἑλλάδος» (...). Ἐξεφυλλίσαμεν ὅμως καὶ ἐμεῖς τὸ κακοηθέστατον αὐτὸ τεῦχος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἕνα ὕμνον πρὸς τοὺς σφαγεῖς τοῦ ΕΑΜ καὶ τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τὰς... κοινωνικὰς μεταρρυθμίσεις των καὶ ἕνα λίβελλον κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπυ, τῆς ἐθνικόφρονος Ἑλλάδος καὶ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας. Καὶ τὸ συμπέρασμά μας εἶναι, ὅτι πρόκειται περὶ πρόκτορος τῆς Μόσχας, ἐξ ἐκείνων ποὺ ἔχει μεταξὺ τῶν ἀκολούθων του ὁ διεθνῆς ἀπατεὼν Ζολιό, ὁ στολιζόμενος μὲ τὸ ὄνομα τῆς... πενθερᾶς του.

Ἐρωτᾶται, ὅμως: Ἡ Κυβέρνησις Παπάγου τί κάμνει; Διατὶ δὲν ἐφαρμόζει τοὺς κειμένους νόμους διὰ ν' ἀφαιρέση τὴν Ἰθαγένειαν ἀπὸ τὸ πληρωμένον αὐτὸ κάθαρμα, ποὺ ἐξευτελίζει τὸ Ἑλληνικὸν του ὄνομα;». (Σχόλιον τῆς «Ἑστίας», 9 Ἰουλ. 1953).

Ἡ «Ἑστία» ἐπανέρχεται:

«Ἀναχωρήσας τὸ 1945 διὰ Γαλλίαν μὲ ὑποτροφίαν τοῦ περιβοήτου Ἰνστιτούτου, ὁ Σβορῶνος — καθὼς μᾶς γράφει ἀναγνώστης μας— εἶχε παραλάβει μεθ' ἑαυτοῦ δύο σάκκους πλήρεις κομμουνιστικῶν ἐντύπων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ μετέφρασεν ἐν Παρισίοις εἰς τὴν Γαλλικήν, καὶ τὰ ὁποῖα τοῦ δῆθεν ἱστορικόν, πράγματι δὲ κακόηθες ἐξάμβλωμα (...) πρέπει νὰ τύχῃ ἰδιαιτέρας προσοχῆς».